

РАДІСТІТЬ РОЗВИТКУ

№ 1 від 01.09.2025 р.

СТАНОВЛЕННЯ КАФЕДРИ ПЕДАГОГІКИ, ДОШКІЛЬНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Зоя БОНДАРЕНКО

*кандидат педагогічних наук, PhD (доктор філософії),
доцент, декан факультету психології та спеціальної освіти
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

Кафедра педагогіки, дошкільної та спеціальної освіти Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара сьогодні є однією із провідних

і відомих у галузі загальної, дошкільної та спеціальної педагогіки, організації волонтерської роботи майбутніх педагогів в умовах закладу вищої освіти,

професійної налаштованості на практичну діяльність у закладах освіти, спеціальних та дошкільних закладах, співпраці з педагогічними колективами з інклюзивним упровадженням.

Кафедра педагогіки (пізніше назва її часто змінювалася залежно від профілю та напрямів діяльності – педагогіки та психології, педагогіки та корекційної освіти, педагогіки та спеціальної освіти, педагогіки, дошкільної та спеціальної освіти) заснована у 1918 році з початком створення Катеринославського університету. До 1962 року вона мала статус загальноуніверситетської кафедри, а пізніше була приєднана до філологічного факультету (1971) й продовжувала функціонувати у його складі до 1984 р., відколи й розпочалася історія виникнення педагогічного факультету (в. о. декана – доцент В. І. Ткачук з 30.08.1984 р.).

У різні роки кафедру очолювали відомі учені, педагоги: Михайло Іванович Задериголова (з 1927 по 1930 рр.), Михайло Самійлович Брук (з 1 вересня 1930 по серпень 1941 р., у серпні 1941 р. евакуйований на Північний Кавказ, працював у середній школі, на заочному секторі АзДУ, згодом переїхав до м. Сухумі, де завідував кафедрою педагогіки державного педінституту. У 1943 р. повертається до ДДУ та інституту удосконалення вчителів і продовжує працювати доцентом, завідувачем кафедри педагогіки ДДУ (1944), помічником проректора з навчальної частини ДДУ (1945–1946),

потім знову затверджений на посаді завідувача кафедри педагогіки ДДУ (1946), де і працював до 1952 р.), Сергій Андрійович Данилов (на кафедрі працював з 1945 р. ст. викладачем, завідувачем був обраний за конкурсом у 1951 р. і працював до 1965 р.), Іван Терентійович Прус (з 1965 р. до 1968 р.). У 1968 р. кафедру очолив кандидат педагогічних наук, професор Ігор Олександрович Рейнгард, який є одним із засновників нової наукової галузі – педагогіки вищої школи: особистість високоерудована, креативна, емоційно компетентна та вмотивована, з родинної династії славетних учених і педагогів вищої школи – Рейнгардів: Людвиг Васильович Рейнгард (1886), перший обраний ректор Харківського університету (1905–1906), Володимир Васильович Рейнгард – харківський зоолог (1850–1912), Олександр Володимирович Рейнгард (1883–1945), ботанік, доктор біологічних наук, засновник Ботанічного саду університету (1929). Разом із братом Леонідом Володимировичем Рейнгардом (1888–1970) стали одними з засновників Катеринославського університету в 1918 р. Обидва завідували університетськими кафедрами аж до початку Другої світової війни. Леонід Володимирович був ембріологом і дуже багато зробив для врятування нашого міста і регіону від малярії. Ось із такої родини вийшов завідувач кафедри педагогіки протягом майже 10 років Ігор Олександрович Рейнгард (1921–2009).

Із травня 1978 р. завідувачем кафедри став молодий учений, доцент, кандидат філологічних наук Василь Іванович Ткачук, який до цього працював у Дніпропетровському обкомі партії (1973–1977), згодом – доцентом кафедри педагогіки (1977–1996). 22 серпня 1979 р. В.І. Ткачуку присвоєно вчене звання доцент по кафедрі педагогіки.

Із 8 лютого по 8 квітня 1979 р. проходив стажування при Київському державному університеті. Значне місце приділяв вивченню питань організації педагогічної практики, а також проходження студентами піонерської практики за місцем проживання учнів та у піонерських таборах, вивчення планування усіх видів робіт по кафедрі. Позитивний відгук підписаний завідувачем кафедри педагогіки, професором КДУ ім. Т.Г. Шевченка О.М. Алексюком.

30 серпня 1984 р. призначається в.о. декана створеного нового педагогічного факультету, але працював на цій посаді нетривалий період й 4 березня 1985 р. він звільнений від обов'язків в.о. декана педагогічного факультету. В історію розвитку факультету В.І. Ткачук ввійшов як ініціатор створення педагогічного факультету, з якого розпочинає відлік і нинішній факультет.

Значний внесок у розвиток педагогічної діяльності кафедри зробили відомі педагогічному товариству доценти: Діна Антонівна Курченко, Наталія Іванівна Рейнвальд, Тетяна Іванівна Сущенко, Віра Леонтіївна Лебедева, Неллі Леонідівна Меншикова, Галина Яківна

Уголева, Людмила Федорівна Войтко, Людмила Василівна Чернишова, Євгеній Тимофійович Коробов, Анатолій Олександрович Чугай, Лариса Андріянівна Сухінська, Сергій Михайлович Шейко та ін.

Із 1994 року кафедрою почав завідувати кандидат педагогічних наук, доцент, член-кореспондент Академії наук соціальних технологій, відмінник освіти України Ігор Всеволодович Распопов, учень наукової школи Ігоря Олександровича Рейнгарда. З його приходом розпочалась активна розробка нових навчальних курсів, підготовка до відкриття нових спеціальностей «Психологія та англійська мова і література», «Психологія. Соціальна педагогіка», «Дефектологія» (перепідготовка). Він розширив поле міжнародних зв'язків кафедри, факультету, поїздки на стажування за кордон тощо. Це був керівник європейського рівня, який розумів основи демократизації та гармонізації вищої освіти, її модернізації, поліпшував і дбав про якісну підготовку фахівців із психології, соціальної роботи, соціології та згодом – соціальної педагогіки на факультеті, який був затребуваний в усі часи, а тоді – найбільше. Попит на фахівців із психології, соціальної педагогіки був досить величезним.

Із 1997 р. кафедра стала випусковою за спеціальністю «Психологія. Соціальна педагогіка» і була провідним центром в Україні в галузі соціальної педагогіки, зокрема в науково-практичній реалізації моделі

організації волонтерської роботи майбутніх соціальних педагогів в умовах закладу вищої освіти.

Із 2005 р. за вимогою часу було відкрито підготовку фахівців за спеціальністю «Дефектологія» («Корекційна освіта») та проведено набір студентів.

У 2006 р. на кафедрі вперше була захищена докторська дисертація Н.П. Волковою, яка є автором підручників «Педагогіка» (вид-во «Академія», 2007) та «Професійно-педагогічні комунікації» (вид-во «Академія», 2006). Професор Н. П. Волкова була науковим керівником науково-дослідної теми, яку виконувала кафедра: «Удосконалення підготовки педагога до професійно-педагогічної комунікації в системі університетської освіти».

У 2009 році кафедра пройшла акредитацію за спеціальністю «Корекційна освіта» й була перейменована в «Кафедру педагогіки та корекційної освіти», яку очолив кандидат історичних наук, доцент Віктор Антонович Гладуш.

У 2009 р. здійснено 1-й випуск фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» за напрямом 7.01010501 «Корекційна освіта», для чого була створена кафедра педагогіки та корекційної освіти, а пізніше – з 2017 р. – кафедра педагогіки та спеціальної освіти.

З 2010 по 2013 р. на період докторантури В. А. Гладуша у Національному педагогічному

університеті імені М. П. Драгоманова виконувачем обов'язків завідувача кафедри був кандидат педагогічних наук, доцент Євгеній Тимофійович Коробов. Після дострокового захисту докторської дисертації за темою: «Теорія і практика післядипломної педагогічної освіти дефектологів в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.)» за спеціальністю 13.00.03 – «Корекційна педагогіка» (2013) В. А. Гладуш повернувся на кафедру педагогіки та корекційної освіти, очоливши її знову (2013–2017), та у 2015 р. отримавши учене звання «професор».

Із 2017 р. по 2019 р. завідувачем кафедри педагогіки та спеціальної освіти було призначено кандидата педагогічних наук, доцента Сергія Івановича Нетьосова, який згодом був обраний на цю посаду за конкурсом. Сергій Іванович належить до категорії людей зі статусом внутрішньо переміщених осіб: у зв'язку із воєнними діями на Сході країни він змушений був залишити окупований Луганськ, своє місце роботи у Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля й переїхати з родиною до м. Дніпро, де розпочав свій професійний шлях у нових умовах, у новому колективі. Із цими завданнями С. І. Нетьосов гідно впорався.

З 2019 н.р. і по 2024 н.р. завідувачкою кафедри призначено кандидата педагогічних наук, доцента Людмилу Миколаївну Ніколенко, яка наповнила зміст підготовки майбутніх логопедів новими базами виробничої

практики, залученням стейкхолдерів до науково-педагогічної діяльності на кафедрі.

З 2024 н.р. і по теперішній час завідувачкою кафедри призначено доктора педагогічних наук, доцента Сабіну Айдинівну Іванчук, яка є активною й ініціативною до впровадження нових форм освітньої діяльності та розширення напрямів підготовки майбутніх фахівців у галузі дошкільної та спеціальної освіти.

З лютого 2025 р. кафедра отримала нову назву – педагогіки, дошкільної та спеціальної освіти.

Завдяки ґрунтовній професійній та командній діяльності колективу кафедри педагогіки, дошкільної та спеціальної освіти успішно пройдено акредитацію ОП «Спеціальна освіта: олігофренопедагогіка та логопедія» у 2025 році.

Які б часи не гортали сторінки нашої історії, кафедру педагогіки завжди представляли яскраві особистості, майстри педагогічної праці, експериментатори, люди з високою мотивацією і натхненням, готові творити великі справи. Пишаємося ними!

РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗНМ ЗАСОБАМИ АРТ-ТЕРАПІЇ

Сабіна ІВАНЧУК

доктор педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри педагогіки, дошкільної та спеціальної освіти Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара; голова осередку ВГО «Асоціація працівників дошкільної освіти» м. Дніпро

Арт-терапія є відносно новим напрямом у вітчизняній педагогічній практиці, що поєднує арт-терапію та корекційний вплив у логопедичній роботі. Цей напрям має вагомий потенціал, актуалізація якого дає змогу кардинально змінювати дидактичні підходи до процесу навчання, виховання, розвитку особистості, організації та реалізації спільної

інтелектуальної та емоційно-художньої діяльності педагога та дитини. Спільна діяльність дорослого і дитини, що включає арт-педагогічні технології, дає більший виховний, розвивальний і навчальний ефект. Для дітей із загальним недорозвитком мовлення (ЗНМ) арт-терапія є засобом пізнання світу, через мистецтво самовираження та налагодження комунікації з

оточуючими, розвитку різних сфер (емоційної, вольової, особистісної), стабілізації її внутрішнього світу, що сприятиме більш якісній роботі з корекції зв'язного мовлення у дітей із ЗНМ.

Практичні завдання які реалізуються під час занять: удосконалення зв'язного мовлення; розвиток концентрації уваги; розвиток відтворювальної та творчої уяви;

активізація наявних знань та уявлень про навколишнє; розвиток дрібної моторики; збагачення та активізація словника; удосконалення діалогової форми спілкування.

Наведемо приклади корекційних занять щодо розвитку зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ засобами малюнкової терапії як однієї з видів арт-терапії.

Таблиця 1

Зміст корекційних занять щодо розвитку зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ засобами арт-терапії (малюнкової терапії)

№	Теми занять	Мета	Зміст
1	Весна. Знати ознаки весни. Розглядання картин. Бесіда з опорою на малюнок.	Розвиток зв'язного мовлення та уяви.	Методика: малювання акварельними фарбами. Завдання: зобразити улюблені предмети, місця. Описати свій малюнок.
2	Професії мам. Знати назви професій матусь, що вони роблять на роботі.	Розвиток діалогової форми спілкування та уяви.	Методика: аплікація з обрізків паперу. Завдання: скласти з обрізків паперу будь-яку картинку. Відповісти на запитання логопеда поле виконання завдання.
3	Квітучі кімнатні рослини. Знати назви декількох рослин. Знати назви частин рослин.	Розвиток діалогової форми спілкування та уяви.	Методика: малювання аквареллю по мокрому аркушу. Завдання: намалювати героя. Відповісти на запитання логопеда.
4	Перші весняні квіти. Формування уявлень дітей про сезонні зміни у лісі. Весняні квіти.	Удосконалення зв'язного мовлення. Розвиток уяви.	Методика: плями. Завдання: налити на папір трохи фарби і зігнути аркуш навпіл. Розгорнути й уважно подивитися, на що схожа пляма. За бажання можна доповнити пляму необхідними деталями, тобто домалювати картинку.

			Придумати й описати, на що або на кого схожа пляма.
5	Домашні тварини. Розширювати уявлення про домашніх тварин.	Удосконалення зв'язного мовлення. Розвиток уяви.	Методика: тістопластика. Завдання: зліпити із солоного тіста улюблену домашню тварину. Скласти розповідь про цю тварину.
6	Свійські тварини навесні. Праця людей, турбота за тваринами.	Удосконалення зв'язного мовлення. Розвиток уяви.	Методика: марання. Завдання: намалювати малюнок на вільну тему. Скласти невелику розповідь за цим малюнком.
7	Перелітні птахи. Розширювати уявлення про птахів, як вони живуть.	Удосконалення зв'язного мовлення. Розвиток уяви.	Методика: Таро Гомі. Завдання: Домалювати предмети, яких бракує, і розфарбувати малюнок. Відповісти на запитання логопеда.
8	Риби. Морські тварини. Акваріумні рибки.	Удосконалення зв'язного мовлення. Розвиток уяви.	Методика: малювання сухим листям (сипучими матеріалами та продуктами). Завдання: на аркуш паперу нанести клеєм малюнок, потім розсипати дрібні частинки листя на малюнок. Скласти розповідь за малюнком.
9	Предмети побуту. Знати назви. Розширювати словник.	Удосконалення зв'язного мовлення. Розвиток уяви.	Методика: малювання предметами навколишнього простору. Завдання: вибрати будь-який предмет зі столу (гумка, олівець, нитки, кубик, гумові іграшки тощо) і намалювати малюнок, використовуючи обраний вами предмет. Відповісти на запитання логопеда.

Таким чином, для дітей із ЗНМ використання елементів арт-терапії на логопедичних заняттях є ефективним не тільки в якості розвитку їхніх творчих здібностей у певному виді діяльності, а й у плані розвитку мовленнєвої

діяльності. Опорою для розвитку мовлення стають не просто картинка і пояснення педагога, а особистий досвід дитини, адже під час образотворчої діяльності дитина сама виконує завдання, творить, фантазує.

ІГРИ ЗІ ШНУРІВКАМИ ДЛЯ РОЗВИТКУ КООРДИНАЦІЇ, УВАГИ ТА МИСЛЕННЯ ДИТИНИ

Юлія ПОЛЩУК

старший викладач кафедри педагогіки, дошкільної та спеціальної освіти, голова ГО «Центр розвитку, корекції, психіатричної, психологічної, педагогічної допомоги для дітей і дорослих», педагог, клінічний, медичний психолог, арт-терапевт, дефектолог, логопед, організатор та ведуча навчальних вебінарів і конференцій для фахівців допомагаючих професій.

Іграшка-шнурівка призначена для розвитку дитини. Шнурівка покращує сенсо-моторну координацію рухів, удосконалює координацію системи «око-рука», гнучкість кисті руки, окомір, сприйняття кольору, посидючість, концентрацію уваги. Шнурівка допоможе підготувати ручку дитини до письма, сприяє розвитку мовлення.

Правильний розвиток малюка – першорядне завдання будь-якої матері. Всі батьки хочуть, щоб їхня дитина росла здоровою і міцною. У дитинстві дітей звикли обдаровувати різноманітними іграшками, і це не дарма. Вони допомагають малюкам дізнаватися про світ, знайомитися з новими предметами, освоювати нові навички. Однією з найпопулярніших, розвиваючих та захоплюючих ігор є іграшка шнурівка.

Іграшка-шнурівка - відмінний вибір для малюків, яким вже виповнилося 8 місяців. Її особливість – те, що там є шнурок та інструменти для шнурування. Якщо дитині дійсно подобається таке дозвілля, у неї швидко покращиться дрібна моторика та мовлення.

Про подібні іграшки давно відомо у світі. Навіть проводилися наукові дослідження у цьому напрямі. Дослідникам вдалося визначити, що рівень розвитку мовлення та дрібної моторики залежні. Тобто чим більше розвинена моторика, тим краще мовлення. Це легко пояснити. Окрема частина площини рухової проекції в корі головного мозку віддано проекції кисті руки, що неподалік мовленнєвої моторної зони. Зазначений факт і дозволив вченим дійти висновку, що треба тренувати рухи пальців рук, щоб позитивно вплинути на мовлення, що рівноцінне спілкуванню малюка з іншими людьми.

Іграшка шнурівка вигадана і втілена в життя Марією Монтессорі. Зараз вона користується величезним попитом серед дітей та дорослих у всьому світі. Шнурівку можна як придбати в магазині, так і зробити самостійно за допомогою підручних інструментів та матеріалів.

Сьогодні у більшості сучасних дітей відмічається загальне моторне відставання, особливо у дітей, які мешкають у місті. Ще 20 років тому батькам, а разом з ними і дітям,

доводилося більше робити руками: перебирати крупу, прати білизну, в'язати, вишивати.

Наслідок слабкого розвитку загальної моторики, і зокрема - руки, загальна неготовність більшості сучасних дітей до письма або проблем з мовленнєвим розвитком.

Проте навіть якщо мова дитини в нормі - це зовсім не означає, що дитина добре володіє своїми руками. Якщо у віці 4-5 років зав'язування шнурків викликає у дитини труднощі, а з пластиліну окрім кульок і ковбасок нічого не ліпиться, якщо в 6 років пришивання справжнього гудзика - нездійсненне і небезпечне завдання – то для такої дитини необхідні заняття для розвитку моторики.

На жаль, про проблеми з координацією рухів і дрібною моторикою більшість батьків дізнаються тільки перед школою. Це обертається надмірним навантаженням на дитину: окрім засвоєння нової інформації, доводиться ще вчитися утримувати в неслухняних пальцях олівець та ручку.

До розвиваючих ігор з дитиною не варто відноситися як до корекційної діяльності, виправленню чогось, це - цікаве і приємне заняття, що відповідає основним потребам дитини. Гра дарує малюкові перші перемоги, які запам'ятаються на все життя.

Гра-шнурівка допоможе розвинути дрібну моторику, окомір, посидючість. Гра сприяє поліпшенню координації рухів, гнучкості кисті і розкутості рухів взагалі, що є заставою відсутності проблем з письмом в школі.

Як будь-яка вправа на розвиток дрібної моторики, іграшка-шнурівка активізує розвиток мови.

Дерев'яні шнурівки для дітей особливо корисні діткам раннього віку для пізнання устрою світу. Вони екологічні, а це означає, що повністю безпечні для дитини, навіть якщо вона захоче спробувати цю річ на смак. Іграшка - шнурівка набагато краща за будь-який виріб із пластику, який легко провокує токсичне отруєння та алергію. Ще вона довговічна, адже дерево складно поламати. Іграшки зберігаються багато років, причому для цього не потрібні специфічні умови.

Іграшка - шнурівка має такі переваги:

- легкість догляду* - виріб не вимагає якогось спеціального догляду, його можна протирати звичайним милом або мокрою ганчіркою;

- натуральність* - матеріал дає можливість відчувати структуру, фактуру, тепло, а також у дерева приємний свіжий запах;

- реальність* – дитина може пізнавати навколишній світ на смак, запах, відчуття, до того ж дерев'яна шнурівка допомагає відчувати реальну вагу та щільність виробу.

Така оригінальна і нестандартна розвага допомагає зробити малюка впевненим у собі, йому простіше спілкуватися з однолітками, дорослими.

Гра-шнурівка являє собою основу, в якій зроблено отвори: через них дитина повинна протягувати шнурки. Іграшка може бути твердою або еластичною, а шнурки - різнокольоровими і мають різні довжину і товщину. Найпростіший

варіант - основа і кілька мотузочок з твердими наконечниками, які можна пропускати різними способами. Більш складна гра-шнурівка - це панель з шнурками і додатковими елементами, які можуть нанизуватися в різних варіаціях для створення візерунків і композицій.

Шнурівки допомагають малюкові розвиватися в різних напрямках:

Регулярні тренування дрібної моторики дозволяють поліпшити мову.

Граючи в такі ігри, дитина зможе навчитися зав'язувати шнурки, причому без проблем. І процес буде цікавим і захоплюючим.

Шнурівки розвивають логічне мислення, адже малюкові потрібно міркувати над тим, в який отвір протягнути шнурок.

Фантазія теж може бути задіяною, якщо гра складна і має кілька шнурків і деталей: дитина буде вгадувати нові комбінації, створювати візерунки.

Ігри-шнурівки сприяють розвитку спритності.

Заняття зі шнурівками покращують координацію, так як дитині доводиться протягувати мотузочки зсередини і зовні, потрапляючи наконечниками в вузькі отвори.

Це прекрасне тренування зору і окоміру.

Такі ігри підвищують концентрацію уваги, розвивають посидючість.

Різноманітність іграшок шнурівок

1. *Дерев'яні фігури.* Іграшки у вигляді дерев'яних фігур – кубиків, кульок,

зірок – допомагають вивчити кольори, назви фігур, цифри та основи рахунку.

2. *Дерев'яні цифри та літери.* Відмінний вибір для дітей, які вивчають абетку, навчаються рахувати.

3. *Творчі набори.* З деталей можна створювати прикраси, наприклад браслет, брелок.

4. *Картонні картки.* На таких картках зазвичай зображені тварини, літери, цифри – відмінна ігрова методика навчання.

5. *Кольорові намистини для сортування.* Такі набори знайомлять дитину з принципами сортування, наприклад, за кольором, розміром, формою.

6. *Набір для вишивання без голки.* Чудова гра для компанії дітей до 6 осіб.

7. *Набори для плетіння.* Розвивають посидючість, фантазію, спочатку дитина плете візерунки за схемами, а потім може вгадувати свої візерунки.

Гра-шнурівка зазвичай представлена у вигляді основи з отворами, через які дитина протягує шнурок. Іграшка може бути як твердою, так і гнучкою, шнурки можуть бути різнокольоровими та мати різну товщину і довжину. Є прості варіанти, де є основа і кілька шнурочків, які можна пропускати через отвори різними шляхами. А є більш складніші варіанти, наприклад, панель з шнурочками та різними додатковими елементами, які можна нанизувати різними варіантами, щоб створювалися візерунки.

Гра шнурівка – це не лише іграшка, але й педагогічний інструмент, який може впливати на всебічний розвиток дитини. Враховуючи

особливості та потреби дитини, можливо створити навчальне середовище, яке буде сприяти його гармонійному зростанню та навчанню.

✓ *Інтеграція в навчальний процес.*
Гру шнурівка необхідно використовувати як складову частину навчальних занять для розвитку моторики та уваги.

✓ *Способи стимулювання та підтримки розвитку.* Можливо поєднувати гру шнурівка з іншими розвивальними іграми для максимального педагогічного впливу.

✓ *Творчі завдання, що сприяють розвитку уяви та логічного мислення.*

✓ *Індивідуалізація підходу.*
Можливо враховувати індивідуальні

особливості кожної дитини при використанні гри. Необхідно адаптувати завдання та складність гри відповідно до рівня розвитку кожного малюка.

✓ *Заохочення взаємодії та співпраці.* Необхідно створювати ситуації, які сприяють взаємодії та співпраці між дітьми під час гри. Можливо заохочувати обмін думками та ідеями, розвиваючи комунікативні навички.

Шнурівки — це універсальний інструмент для розвитку пізнавальних процесів, який доступний кожному, а їхнє використання в повсякденному житті додає творчості та унікальності у спільні заняття з дитиною

ПОРАДИ ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ, ЯКІ ПРАЦЮЮТЬ В ІНКЛЮЗИВНОМУ КЛАСІ В УМОВАХ НУШ

Юлія ХРАМОВА

старший викладач кафедри педагогіки, дошкільної та спеціальної освіти, практикуючий логопед, дефектолог, співзасновниця ГО «Педагогічна, психологічна, психіатрична допомога дітям та дорослим «Територія розвитку»»

Якщо у школі вперше відкривається клас з інклюзивною формою навчання, у вчителя виявляється нестача професійних компетенцій для роботи в інклюзивному середовищі, наявність психологічних бар'єрів та професійних стереотипів педагогів. Основним психологічним «бар'єром» є страх перед

невідомим, страх шкоди інклюзії для інших учасників процесу, негативні установки та упередження, професійна невпевненість вчителя, небажання змінюватися, психологічна неготовність до роботи з «особливими» дітьми.

Щоб забезпечити якість процесу включення та супроводу всіх здобувачів

середньої освіти, надаємо декілька простих порад.

✓ Пам'ятайте, що у кожної дитини свої завдання і своя траєкторія навчання, бо всі діти з різним рівнем підготовки, психологічної зрілості та наявним запасом знань та навичок.

✓ Дотримуйтесь особисто-орієнтованого підходу як у навчанні офлайн так і онлайн в умовах воєнного часу.

✓ Вивчите особливості дитини з інклюзивної формою навчання методом педагогічного спостереження, тестування та опитування батьків.

✓ У батьків з'ясуйте: чи надавалася допомога у ранньому та дошкільному віці, чи здійснювалася підготовка до школи, чи немає набутого негативного досвіду у попередніх закладах та психологічної травматизації.

✓ Шукайте разом з асистентом учителя, до чого найбільш здібна дитина і саме це і розвивайте.

✓ Завжди стимулюйте у дитини позитивні емоції.

✓ Формуйте у дитини учбову поведінку.

✓ Підтримуйте у учня впевненість у своїх силах та вчить вмінню демонструвати її.

✓ Створюйте ситуації успіху, не допускаємо порівняння з іншими дітьми.

✓ Не перекидайте свої обов'язки на асистента вчителя або других членів команди супроводу.

✓ Дотримуйтесь педагогічного етикету у спілкуванні з дітьми, батьками, педагогами.

✓ Не заохочувати дітей ласощами, подарунками, обіцянками.

✓ Заохочуйте дитину з інклюзивною формою навчання до рівноцінної дружби з однолітками.

✓ Не відокремлювати дитину під час уроків, змагань та святкових заходів.

✓ Звертайте увагу на слова, які ви використовуєте, говорячи про школярів з ООП. Не акцентуйте негативну увагу дітей, батьків на присутність такої дитини у класі.

✓ Практикуйте скаффолдинг – створення умов для підвищення успішності кожного учня. Для цього дитина має вчитися у «зоні найближчого розвитку», тобто робити те, що їй цікаво, але поки що неможливо опанувати без підтримки.

✓ Використовуйте оптимальну зміну видів завдань на уроці (пізнавальних, вербальних, ігрових та практичних).

РОЗВИТОК ДРІБНОЇ ТА ЗАГАЛЬНОЇ МОТОРИКИ В КОРЕКЦІЙНІЙ РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ-ЛОГОПЕДА ЯК ЗАСІБ ПОДОЛАННЯ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Наталія РОЖНА

вчитель-логопед комунального закладу дошкільної освіти (ясла-садок) комбінованого типу № 350 Дніпровської міської ради

Розвиток мовлення займає одне з центральних місць у системі спеціальної дошкільної освіти, особливо у зв'язку з підготовкою дітей до школи. Основою мовлення є вільне володіння словником, граматичною будовою мовлення, уміння встановлювати логічні зв'язки й відношення між частинами тексту, дотримуватись плану розповіді й опису. Мовлення вимагає повного розкриття змісту теми, дотримання необхідної лексичної точності, уміння підкреслювати головне, порівнювати, співвідносити й аналізувати.

Проте останнім часом у закладах дошкільної освіти спостерігається збільшення кількості дітей із затримкою мовленнєвого розвитку та загальним недорозвитком мовлення. Часто це пояснюється тим, що клітини головного мозку у дошкільників не встигають дозрівати відповідно до їхнього віку. Дисфункція або незрілість певних ділянок головного мозку призводить до розладів вищих психічних функцій. Вищі психічні функції не даються дитині від народження, вони розвиваються протягом життя,

починаючи з внутрішньоутробного періоду. До цих функцій належать мислення, сприйняття, пам'ять, мова, увага, воля, внутрішні почуття та соціальні емоції. Вони розвиваються завдяки поєднанню цілісності головного мозку та зовнішньої соціальної активації, що стимулює розвиток дитини та формує нейронні зв'язки. Тому діти можуть зазнавати труднощів у засвоєнні нових знань і навичок через особливості розвитку головного мозку або недостатню увагу до цих особливостей з боку педагогів і батьків. Зробивши аналіз сучасної наукової літератури (А.Богущ, С.Конопляста, А.Машталер, Ю.Рібцун, В.Тищенко, М.Шеремет та ін.), можна стверджувати, що існує зв'язок між розвитком м'язів рук і ніг та мовленням людини.

Якщо у дошкільників спостерігаються мовленнєві порушення разом із супутніми рухами (наприклад, дитина пише чи малює, висовуючи язик або хитаючи ніжками), загальна розгальмованість, порушена координація та недостатній рівень розвитку дрібної моторики, то потрібна

комплексна корекційна робота. Також можуть виникати труднощі з викладанням візерунків чи малюнків з кубиків або паличок, проблеми із самостійним одягненням, плутанина з правим і лівим боком, складнощі у вивченні напам'ять віршів чи переказі текстів. Дитина може не розуміти змісту розповідей, має слабку уяву та пам'ять, і їй важко зосередитись. Для подолання цих труднощів слід застосовувати комплексну корекційну роботу, яка включає різноманітні вправи для розвитку дрібної та загальної моторики. Розвиток дрібної моторики сприяє формуванню артикуляційної бази, сенсорній інтеграції та пропріоцептивним відчуттям. Це допомагає точній вимові звуків, поліпшує звукове сприйняття слів і покращує мовленнєве дихання та ритміку мовлення.

На основі публікацій у фахових виданнях та на освітніх порталах практикуючих вчителів-логопедів та дефектологів можна виокремити вправи, які широко використовуються для розвитку дрібної та загальної моторики у корекційно-відновлювальній роботі з подолання мовленнєвих труднощів у дошкільників.

До таких вправ відносяться:

- ✓ Пальчикова гімнастика: виконання спеціальних рухів пальцями рук під супровід віршів або пісень.
- ✓ Артикуляційна гімнастика.
- ✓ Дихальні вправи.
- ✓ Логоритмічні вправи: виконання ритмічних рухів зі словами відповідно до музичного супроводу.

✓ Вправи для формування зорово-моторної координації та розвитку дрібної моторики. (Розглядання картинок з різними предметами, пошук відмінностей; проходження лабіринтів за допомогою олівця чи опорного предмету; пазли, мозаїка, пірамідки; намистинки для нанизування; намотування ниток на клубочок; застібання ґудзиків, кнопок, ґудзиків; мотузочки різної товщини для зав'язування та розв'язування вузлів, набори дрібних іграшок для розвитку тактильного сприйняття (розпізнавання предметів на дотик); викладання візерунків із камінців, кісточок, насіння, паличок; прищіпування прищіпки на краї кошика, на мотузочок; натискання на піпетку (кольорові крапельки); викладання візерунків пінцетом; вишивання на картоні; вправлення у різанні ножицями; письмо та малювання на манці. вправи з малювання та штрихування; конструювання з паперу орігамі, будівельного, природного матеріалу.

✓ Ліплення.

✓ Малювання: використання різних технік малювання (пальцями, пензликами, нетрадиційні матеріали), що розвиває дрібну моторику і творчі здібності.

✓ Ігри з предметами: сортування, перекладання, застібання ґудзиків, зав'язування шнурків.

✓ Масаж та самомасаж: тильної сторони зап'ястя рук, долонь, пальців рук (погладжування, розтирання, розминання, активні та пасивні рухи).

✓ Загальні рухові вправи: ходьба, біг, стрибки, ігри з м'ячем, що розвивають координацію рухів і вестибулярний апарат.

✓ Танці: виконання простих танцювальних рухів під музику.

✓ Нейроігри та нейровправи – допомагають розвивати міжпівкульні зв'язки та синхронізацію роботи обох півкуль мозку, поліпшують моторне планування й когнітивну діяльність, знижують втому й поліпшують працездатність, а також допомагають уникнути проблем зі сприйняттям простору і часу.

✓ Вправи «Ступалки-логос» (автори М.Єфименко та М.Мога) – це інноваційний підхід, для поліпшення моторно-психомовленнєвого розвитку у дітей з особливими освітніми потребами. Використовуючи спеціальні тренажери-ступалки, дитина може пересуватися сидячи або лежачи, спираючись на захват руками, що

позитивно впливає на корекційно-відновлювальні процеси в логопедичній роботі.

Ці вправи сприяють швидшому формуванню мовлення через розвиток артикуляційної мускулатури, поліпшенню розуміння мови завдяки сенсорній інтеграції та пропріоцептивним відчуттям, розширенню словникового запасу шляхом розвитку дрібної моторики та творчості, а також покращенню граматичної структури мови завдяки просторовій орієнтації. Систематичні заняття, які включають вправи на розвиток моторики, допомагають формувати всі компоненти мовлення і сприяють загальному розвитку дитини. Однак, під час логопедичної роботи важливо не перетворювати ці вправи у самотійну ціль заняття, а отже вони залишаються засобом досягнення основних корекційних завдань.

РЕКЛАМА

Кафедра педагогіки, дошкільної та спеціальної освіти забезпечує підготовку фахівців: – спеціальність А6 Спеціальна освіта, спеціалізація Логопедія:

перший (бакалаврський) рівень – освітня програма «Спеціальна освіта: логопедія та корекційна психопедагогіка»

другий (магістерський) рівень – освітньо-професійна програма «Спеціальна освіта»

третій (науковий) рівень – освітньо-наукова програма «Спеціальна освіта»

З 2025 року здійснюється набір на нову освітню програму

A2 ДОШКІЛЬНА ОСВІТА!

**ДНІПРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ, ДОШКІЛЬНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ
запрошує на навчання!**

A2 ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

Випускники спеціальності працюють вихователями закладу дошкільної освіти; вихователями логопедичних та інклюзивних груп; педагогами центрів та студій розвитку дітей дошкільного віку; спеціалістами в органах управління дошкільною освітою; гувернерами.

A6 СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА

Випускники спеціальності працюють у школах для дітей з особливими освітніми потребами, навчально-реабілітаційних центрах, закладах загальної середньої освіти, закладах дошкільної освіти, в інклюзивних класах на посадах вихователів та вчителів-дефектологів.

У 2025 році абітурієнти, що вступають на основі ПЗСО, подають результати НМТ-2025, НМТ-2024, НМТ-2023 або НМТ-2022 з таких предметів (3+1 на вибір) та мотиваційний лист:

Українська мова та література + Математика + Історія України + Іноземна мова/Біологія тощо

Приймальна комісія

Адреса: м. Дніпро, пр. Науки, 72, 1-й корпус, кімната 111

Телефон: +38 (056) 375-70-75

E-mail: pk@365.dnu.edu.ua

Сайт університету: www.dnu.dp.ua

Вартість навчання

<i>Перший (бакалаврський) рівень</i>		
<i>Освітня програма</i>	<i>денна</i>	<i>заочна</i>
<i>A2 Дошкільна освіта</i>	<i>18000</i>	<i>15000</i>
<i>A6 Спеціальна освіта</i>	<i>22000</i>	<i>15000</i>
<i>Другий (магістерський) рівень</i>		
<i>A6 Спеціальна освіта</i>	<i>30000</i>	<i>20000</i>

**РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ ВІПІАЄ ВСІХ ЗІ СВЯТЛОМ І
БАЖАЄ ЩАСТЯ, МИРУ, ПІВОРЧИХ ДОСЯГНЕНЬ І
УСПІХІВ НА ОСВІТЯНСЬКІЙ НИВІ!**

Адреса офіційного сайту: <https://www.fpsd.dp.ua/кафедра-спеціальної-освіти>

Редакційна колегія:

Відповідальний редактор: Іванчук С.А.

Редактори: Бондаренко З.П., Зимівець Н.В., Поліщук Ю.В., Храмова Ю.В.

Адреса редакції: Дніпропетровська обл., м. Дніпро, просп. Д.Яворницького, 35

E-mail: kafedradpe@gmail.com